

Teatru!

Evreiesc de Stat

NOAPTEA

ÎN TÎRGUL VECHI

de I. L. Peret

Teatrul Evreiesc repune în circuit numele lui I. L. Peret, cu una din cele mai cunoscute și mai frumoase pagini din creația dramatică a scriitorului. *Noaptea în Tîrgul vechi*, profundă meditație lirico-filozofică, alternează, într-un spectaculos și subtil joc de simboluri, polarizările existenței umane: viața și moartea, durerea și bucuria, disperarea și nădejdea. Imaginile *Noptii*, de o înefabilă și stranie frumusețe, sînt în expresia lor, pentru spectatorul mai puțin familiarizat cu literatura lui Peret, de o surprinzătoare modernitate. Subintitulată „Visul unei nopți de febră”, *Noaptea în Tîrgul vechi*, prin factura ei dramatică, viziune de coșmar străbătut de ură și spaimă, de sperate strigăte de revoltă, de cutremurătoare invocări de adevăr și dreptate, înrucisînd planul real cu cel ireal, pătrunde în esența unor cumplite stări sociale, și poartă cu patetism specific (ca de altfel, întreaga operă vastă și multilaterală a lui Peret — proză, poezie, publicistică) ceva din sfîșierea umanității ultragiate. Sustrase din realitate,

simbolurile din *Noaptea în Tîrgul vechi* cuprind mai toate aspectele vieții cu problemele și idealurile ei mari și mici. Este aici, în această lume a vechilor ghetouri și a spiritului hasidic, o lume pestriță, tragicomică, populată cu personaje-năluci, deopotrivă morți și vii, cu femei cucernice și păcătoase, cu copii, cu oameni naivi și ticăloși, cu învățați, cu muncitori și peregrini, cu negustori și epitropi, cu misiți, bogați și săraci. Înstrăinați de ci înșiși, împinși de împrejurări vitrege, eroii „tîrgului vechi” își construiesc o lume ireală, pentru ei, singura realitate suportabilă. Aici, în ireal, în noaptea transparentă în care se trezesc toți morții, ca într-un uriaș caleidoscop, cu sute de culori, se filtrează pînă la cîntatul cocșilor tot ce-i mai bun, mai nobil și mai sublim din ce-au gîndit și au sperat, în întreaga lor viață, cei dispăruți pentru totdeauna. Peste dorințele tulburi, peste neîncetatele întoarceri către o voluptate și o fericire mereu fîgăduită și niciodată atinsă, peste palpitațiile nebunești ale simțurilor, peste poruncile imperioase ale cărnii, peste ură, peste desertăciune și batjocură, peste toate aspirațiile neimplinite străbat credința, setea de viață, de lumină, de libertate. Pateticul mesaj umanist al lui Peret are în această capodoperă o forță asemănătoare patosului „Genezei”, așa cum a remarcat de altfel unul din exegeții operii. În *Noaptea în Tîrgul vechi* sînt reluate din folclor și prelucrate cu o rară măiestrie motivele marii literaturi universale. Din tezaurul de înțelepciune și de experiență milenară a omenirii, Peret a extras semnificații „dezlipite de timp și loc” cum scrie Argezi, a zugrăvit fapte ridicare la rangul de istorie, situații tari și simple în care sublimul și abjectul se înfruntă cu mișcări de mit, de străveche legendă.

Scenă din spectacol

Spectacolul pus în scenă de Izo Schapira are meritul de a fi adus întreg colectivul de actori la o aceeași vibrație, la o totală dăruire. Au fost evitate supralicitările în expresivitatea dramatică, s-a realizat un binevenit echilibru între elementele tragice și cele grotesfe. Efuziunile lirice, ieșirile temperamentale au fost exprimate cu mijloace simple, pline de discreție, cu patos reținut. Cîntecele, inspirat compuse de Haim Schwartzmann în maniera tînguirilor, a vechilor plîngeri; scenele dansate, cu ușoare exagerări caricaturale în costum și joc (o voită tentă de grotesc), au imprimat reprezentăției atmosfera specifică unui bilci straniu și trist; un șuvoi tumultuos de umbre, cuprînse de o bizară frenezie. Momentele izbutite, numeroase în spectacol, se disting prin densitatea semnificațiilor și a trimiterilor.

În numeroasa tipologie, în general bine definită, a spectacolului s-au distins câteva interpretări: Carol Marcovici, Adrian Lupu, Rachele Heller Schapira, Manno Rippel, Samuel Fischler, Ruth Schneckner Munteanu, Marietta Neumann, Seidy Glück etc. Se cuvine menționată în special Blanche Adelstein Steinberg, care a întruchipat cu tulburător fior tragic chipul învățacelui. Spectacolul se desfășoară în decorul adecvat al lui H. Maxy, prețioasă contribuție în viziunea de ansamblu a montării, prin sugerarea universului particular al pieșei. În programul foarte frumos, cu o bogată și temeinică prezentare a autorului și a operei, secretarul literar al teatrului — Israel Bercovici, tîlmăcitor sensibil în limba română al textului, justifică spectacolul drept o inițiativă menită: „după 40 de ani de la ultima prezentare, să lumineze din nou «Noaptea» lui Peret, împlinind astfel cu întîrziere o obligație a teatrului față de marele scriitor și față de publicul spectator”.

Valeria Ducea

Teatrul din Tg. Mureș STUDIOUL LITERAR ÎN TURNEU

Odată cu turneul secției române (în această stagiune, una din puținele vizite în Capitală ale unor teatre din provincie, care-și găsesc acoperire artistică), studioul literar al secției maghiare a prezentat două spectacole-recital ale unor tineri actori: Illyes Kinga — *Micul prinț* de Antoine de Saint-Exupery; și Nemes Levente — poemul *Doja*, de Székely Ianos.

Inscenarea *Micul prinț* e la antipodul efectului spectaculos; binecunoscutul text este rostit ca atare, fără nici un decupaj savant — o lungă confesiune, istorisirea unui vis poetic, o meditație la care sîntem martori. Regizorul Radu Penciulescu a trasat linia și cadrul, a ales „tonul”, a așezat câteva accente; restul depinde de acțiță — și trebuie spus că această modalitate, aparent simplă, reprezintă în realitate o probă extrem de dificilă pentru talentul și profesionalismul oricărui interpret.

Pe scena goală, avînd drept singur punct de sprijin câteva desene originale ale lui Saint-Exupery, conturate cu stîngăcie copilărească pe mari coli albe, apoi cu ajutorul cîtorva mingi colorate reprezentînd „planetele” escalelor călătoriei cosmice, tînăra acțiță, îmbrăcată în salopetă, interpretează rolul aviatorului căzut în deșert, al micului prinț, al orgolioasei sale roze, cele ale singuraticilor locuitori astrali, apoi al șarpelui, al vulpii... Illyes Kinga nu țintește virtuozitatea tehnică a unor cît mai izbitor deosebite compoziții plastice și vocale; ea diferențiază doar cît e nevoie pentru claritatea și cursivitatea expunerii, păstrînd un fond unitar, o armonie discretă. Pe acest fond se conturează întii un caleidoscop de stări de spirit, care se adună apoi, apăsînd din ce în ce mai greu, ca o armură de plumb, împiedicînd zborul liber al ingenuității, transformînd-o pe nesimțite în cunoaștere, în experiență. Monologul se încarcă astfel de o tensiune neexprimată: e o interpretare care refuză grația superficială, dantelăria gratuită a imagisticii lirice, aspirînd spre înțeleșurile cele mai nobile ale poemului filozofic. Poate că tînăra acțiță n-a mers pînă la capătul acestui drum, că unele episoade ale rolului de-a rezolvat întrucitva didactic; dar ea și-a descoperit, urcînd, sensibilitatea, sinceritatea, un fel de fervoare a purității și generozității.

Interpretarea dată de Nemes Levente poemului *Doja* a constituit, la rîndu-i, o responsabilă faptă de artă. Conceput în manieră clasică, tradițională, poemul nu are, aparent, nimic senzațional, spectaculos. Este o expunere în versuri simple, înfiorate de emoție, la ceea ce poetul Székely Janos și-a imaginat că a gîndit *Doja*, în diferite ipostaze ale existenței sale zbuciumate. Un mare monolog interior, o alunecare permanentă de gînduri în jurul ideii de libertate, de putere; un șir de meditații despre destinul omului care se confundă cu destinul poporului său greu încercat de istorie. Eroul își privește și își analizează destinul cu luciditate, se indignează, suferă, se bucură, pe trece cu prietenii, se îndoiește, speră...

Un merit deosebit al interpretului este că a înțeles exact maniera și stilul propriu poemului și l-a prezentat ca atare, cu mare economie de mijloace, concentrat, sobru, firesc. Acest mod simplu și interiorizat de interpretare a împus spectatorului o imagine